

საქართველოს ენერგეტიკა: დამოუკიდებელი რეგულირების 25 წელი

დემურ ჩომახიძე

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
პროფესორი

ანოტაცია

სტატიაში დაწვრილებითაა გაშუქებული საქართველოში ენერგეტიკის რეგულირების განვითარების 25 წლიანი გზა მისი ჩასახვიდან დღემდე. ჩამოყალიბებულია მიღწეული მთავარი შედეგები, როგორც ჩვენ ჩვენს ქვეყანაში ისე საერთაშორისო დონეზე, წარმოდგენილია 25 წლიან პერიოდში მარეგულირებელი კომისიის თავჯდომარეების, წევრების, აგრეთვე აღმასრულებელი და დეპარტამენტის დირექტორების და მომხარებელთა უფლებების დამცველების პერსონალური მონაცემები. დასკვნით ნაწილში საუბარია მარეგულირებელი ორგანოს სამომავლო ამოცანებზე.

* * * *

ენერგეტიკა ნებისმიერი ქვეყნის განვითარების ფუძეთა-ფუძეს წარმოადგენს. მისი ჯეროვანი განვითარების გარეშე საფრთხე შეექმნება არამარტო სოციალურ-ეკონომიკურ განვითარებას, არამედ სახელმწიფოებრივობასაც. ეს ნათლად დაადასტურა რუსეთ-უკრაინის ომმა, რომელმაც მთელ მსოფლიოში მყისვე, ჯაჭვური რეაქციით გამოიწვია საყოველთაო ეკონომიკური და ენერგეტიკული ომებიც. მას მყისიერი და უზარმაზარი გავლენა აქვს უკლებლივ ეკონომიკის ყველა დარგზე და ყველა სახის პროდუქციაზე, მათ შორის სამომხმარებლო ბაზარზე. ამიტომ შემთხვევითი არ არის, რომ ენერგეტიკული პოლიტიკა მთელ მსოფლიოში კვლავ რჩება ერთ-ერთ ყველაზე პრობლემურ სფეროდ. ამაზე მიუთითებს, ჯერ რთი ის ფაქტი რომ ახალ მოქმედებაშია რამდენიმე ენერგეტიკული თანამშრომლობის ორგანიზაცია: ენერგეტიკული გაერთიანება, ენერგეტიკული თანამეგობრობა, ენერგეტიკული კავშირი, ენერგეტიკული ქარტია. მეორეც, როცა ყველა მათგანის საბოლოო მიზანი ამ დარგის წარმატებული განვითარებაა, სახელმწიფოთა შორის არ არსებობს სრული თანხმობა და ხშირად მწვავე დაპირსპირებაა. საკმარისია ითქვას, რომ ენერგეტიკული ქარტიის ხელშეკრულება, რომელიც 1998 წელს შევიდა ძალაში, უკვე დატოვეს იტალიამ და საფრანგეთმა, ხოლო ესპანეთმა და ნიდერლანდებმა მსგავსი გეგმები დააანონსეს. ცნობილია, რომ იგი არის დამოუკიდებელი საერთაშორისო სამთავრობათაშორისო ორგანიზაცია, რომელიც ეფუძნება 1994 წლის ენერგეტიკული ქარტიის ხელშეკრულებას და აერთიანებს 52 ევროპულ და

აზიურ სახელმწიფოს. საქართველო ენერგეტიკული ქარტიის წევრია 1995 წლიდან და 2015 წელს იყო მისი თანათავჯდომარე.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე საქართველოს დამოუკიდებლობის წლებში საბაზრო ეკონომიკის პირობებში, როცა მძინვარება ენერგეტიკული კრიზისი საციცოცხლოდ აუცილებელი გახდა სხვა მონინავე ქვეყნების მსგავსად შემქნილიყო ენერგეტიკის მარეგულირებელი ეროვნული კომისია (შემდგომში კომისია).

საწყის პერიოდში (1996 წელი) იგი ფუნქციონირებდა ეკონომიკის სამინისტროსთან. პრეზიდენტის ბრძანებულებით კომიის პირველი შემადგენლობა დაინიშნა 1996 წლის 8 აგვისტოს. ბევრმა არ იცის, რომ მაშინ ელიზბარ ერისთავთან და დემურ ჩომახიძესთან ერთად კომისიის წევრად 2 წლის ვადით დაინიშნა საქართველოს იუსტიციის მინისტრის მაშინდელი მოადგილე ტარიელ კულულაშვილი. თუმცა ეს დანიშვნა პრაქტიკულად არ განხორციელებულა. ოდნავ მოგვიანებით, შემოდგომაზე კომისიის პირველი შემადგენლობის წევრი ახალი ბრძანებულებით გახდა პაატა ცინცაძე, რომელიც ამ თანამდებობაზე 2004 წლის აპრილამდე წარმატებით მოღვაწეობდა. ახლა კი იგი საქართველოს ენერგეტიკის აკადემიის პრეზიდენტია.

სემეკი დამოუკიდებელი სახით ჩამოყალიბდა „ელექტროენერგეტიკის შესახებ საქართველოს კანონის საფუძველზე“ კომისია არის კოლეგიალური. საჯარო სამართლის იურიდიული პირი და დამოუკიდებელია სახელმწიფო ორგანოებისაგან. კომისია შედგება პარლამენტის მიერ 6 წლის ვადით არჩეული 5 წევრისაგან. მოქმედებს ობიექტურობის, გამჭვირვალობისა და არადისკრიმინაციულობის პრინციპით. იცავს ბალანსს მწარმოებლებისა და მომხმარებლების ინტერესებს შორის.

ენერგეტიკა, როგორც ბუნებრივი მონოპოლიის დარგი, წარმოადგენს საზოგადოებისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობის პროდუქციისა და მომსახურების მიმწოდებლებს და სწორედ მათ გართულ ფუნქციონირებაზეა დამოკიდებული მოსახლეობის ცხოვრების დონე, ჯანმრთელობა, ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკური და პოლიტიკური ძლიერება. ამიტომ, ძალიან მნიშვნელოვანია სახელმწიფოს მხრიდან აღნიშნული დარგების ეფექტიანი ფუნქციონირების ხელშეწყობა, ანუ ბუნებრივი მონოპოლიების მიერ წარმოებული პროდუქციის

და მომსახურების საბოლოო მომხმარებელბამდე მაღალხარისხიანი მიწოდების უზრუნველყოფა. თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ ბუნებრივი მონოპოლიების არსებობა ეკონომიკაში ობიექტური აუცილებლობაა, უნდა დავასკვნათ, რომ სახელმწიფოს მხრიდან აზრი არ აქვს მათ წინააღმდეგ განსაკუთრებული შეზღუდვების გამოყენებას. აქ ეკონომიკური პოლიტიკის მთავარი ამოცანაა ორივე მხარის ინტერესების დაბალანსების მიღწევა; ანუ სახელმწიფომ, ერთი მხრივ, უნდა დაიცვას მომხმარებელი ბუნებრივი მონოპოლიების მხრიდან არასწორი ქმედებებისაგან, ხოლო მეორე მხრივ, ხელი შეუწყოს ბუნებრივი მონოპოლიების დარგების განვითარებას საზოგადოებრივი ინტერესების სასარგებლოდ.

საუკუნეზე მეტი ხნის პრაქტიკულმა გამოცდილებამ აჩვენა, რომ საუკეთესო შედეგის მიღწევა, ანუ ბუნებრივი მონოპოლიების მიერ წარმოებული პროდუქციითა და მომსახურებით მომხმარებელთა მოთხოვნილების ყველაზე ეფექტიანი დაკმაყოფილება კონკურენციული და მონოპოლიური გარემოს გონივრული შეხამებით მიიღწევა; ასეთი შეხამება კი სახელმწიფოს მხრივ აქტიური ჩარევის, ანუ რეგულირების გარეშე შეუძლებელია. სახელმწიფო ენერგეტიკას, როგორც ეკონომიკის სპეციფიკურ დარგს, მარეგულირებელი კომისიების მეშვეობით მართავს. ამას კი შესაბამისი კანონმდებლობით ახორციელებს.

კანონმდებლობაში მარეგულირებელი ორგანოს ფუნქციები შეიძლება სხვადასხვა ქვეყანაში მეტნაკლებად პრიორიტეტულად იყოს მიჩნეული ენერგეტიკული სისტემის რეფორმის მიმდინარეობის სტადიების შესაბამისად. ეს ფუნქციებია: • ენერგეტიკულ ბაზარზე მოქმედი სუბიექტებისათვის მოქმედების სამართლიანი და თანაბარი პირობების უზრუნველყოფა; • მომხმარებლების ინტერესების დაცვა; • ელექტროენერგიისა და ბუნებრივი გაზის წარმოებისა და განაწილების სფეროში კონკრეტული გარემოს ჩამოყალიბების ხელშეწყობა; • სახელმწიფოს სტრატეგიას შესაბამისად ენერგეტიკული სისტემის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის წარმოებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა; • განახლებადი და ალტერნატიული სახის ენერგიის გამოყენების გაფართოების ხელშეწყობა; • სახელმწიფოს სტრატეგიის შესაბამისად ენერგეტიკული სისტემის მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის წარმოებისათვის ხელსაყრელი პირობების შექმნა; • განახლებადი და ალტერნატიული სახის ენერგიის გამოყენების გაფართოების ხელშეწყობა; • ენერგიის წარმოების, გადაცემისა და განაწილებისა გარემოს ეკოლოგიური დაბინძურებისა და დაზიანებისგან დაცვა; • მარეგულირებელი ორგანო საკუთარი ფუნქციების ეფექტიანად განხორციელებისათვის უნდა მოქმედებდეს გარკვეული პრინციპების შესაბამისად. ეს პრინციპებია: • დამოუკიდებლობა; • კონსულტაციები ენერგიის მიმწოდებელბთან და

მომხმარებელბთან; • პრობლემების გადაწყვეტის თანმიმდევრულობა; • სიტუაციის პროგნოზირებადობა; • კომუნიკაბელობა; • კომპეტენტურობა; • თვითშეფასების უნარი; • გამჭვირვალობა (საჯაროობა); • ელასტიურობა.

ყველა ზემოაღნიშნული პრინციპი განხილულ უნდა იქნეს როგორც მოქმედებისა და ქცევის ნების ერობლიობა, რომელთა საშუალებითაც შესაძლებელია მარეგულირებელი ორგანოს მთავარი მიზნის – საზოგადოების მოთხოვნათა მაქსიმალურად დაკმაყოფილების უზრუნველყოფა. კანონმა „ელექტროენერგეტიკის შესახებ“ სემეკს თავიდანვე მიანიჭა მაღალი დამოუკიდებლობა. კერძოდ, კომისია გახდა მუდმივმოქმედი საჯარო სამართლის იურიდიული პირი, რომელიც თავის საქმიანობაში არ ექვემდებარებოდა არც ერთ სხვა სახელმწიფო უწყებასა და ორგანიზაციას. კომისია, თავის კომპეტენციის ფარგლებში, გამოსცემდა დადგენილებებს, რომლებიც წარმოადგენდა ნორმატიულ აქტებს ელექტროენერგეტიკის სფეროში.

სემეკი უკვე 25 წლის გახდა. სახეზეა დარგის მაშინდელ და ახლანდელ მდგომარეობებს შორის უზარმაზარი განსხვავება. იყო ჩაბნელებული, ცივი და ეკონომიკურად დუხჭირი საქართველო. უმწეო ენერგეტიკა და ამის გამო 25 წლით დაქვეითებული ეკონომიკა. შიმშილის ზღვარზე მისული მოსახლეობა, რომელთა საშუალო თვიური შემოსავალი მხოლოდ 7 დოლარი იყო. გაძარცვული ენერგეტიკა, მისი შავი და ფერადი ლითონი, სადენები უცხოეთში იყიდებოდა ჩალის ფასად. გაჩერებული ენერგომშენებლობა, უფუნქციოდ დარჩენილი მაღალკვალიფიციური სპეციალისტები, ლუკმა პურის საშოვნელად მეტროსთან იდგნენ და გაზეთებს ჰყიდნენ. ელექტროენერგიის განახევრებული წარმოება და მისი გაყიდვიდან ამოღებული საფასურის 30%-იანი დონე და უამრავი სხვა ნეგატიური მოვლენები.

ამ პერიოდში ელექტროენერგიის წარმოება 2-ჯერ და მეტად, ხოლო ბუნებრივი გაზის მოხმარება 3-ჯერ და მეტად გაიზარდა. მკვეთრად გაუმჯობესდა მომსახურების ხარისხი. საბაზრო ეკონომიკის მკაცრ პირობებში თავისუფალ ფასებთან შედარებით მოხერხდა ტარიფების მოთოკვა. ნაბიჯ-ნაბიჯ გაკვლეული იქნა გზა მსოფლიოს თანამეგობრობაში, ამაღლდა საერთაშორისო ავტორიტეტი და ბევრი სხვა.

ამ პერიოდში კომისიას 6 თავჯდომარე ხელმძღვანელობდა. პირველი თავჯდომარე იყო ელიზბარ ერისთავი (1996-2003წ), გარდაიცვალა 2020 წელს. ამა წლის ნოემბერში იგი 84 წლის გახდებოდა. სემეკის შემდეგი თავჯდომარეებია: დავით მირცხულავა (2003-2004წ), გიორგი თავაძე (2004-2007), გურამ ჩალაგაშვილი (2007-2013), ირინა მილორავა (2013-2019), დავით ნარმანია (ამჟამად მოქმედი).

სემეკს 12 წევრი ჰყავდა: დემურ ჩომახიძე (1996-2004), პაატა ცინცაზე (1996-2004), ირმა ქავთარაძე (2005-2011), ზურაბ გაბელაია (2007-2013), მაია

ნადირაძე (2005-211), ვასილ როინიშვილი (2009-2010), სერგო მესხი (2010-2015), გოჩა შონია (მოქმ.), გიორგი ფანგანი (მოქმ.), მაია მელიქიძე (მოქმ.), გიორგი ფრუიძე (მოქმ.) და დავით ნარმანია (2017-2019).

იყო 8 აღმასრულებელი დირექტორი:რომან შუვერიძე, ალექსანდრე ფირცხალაიშვილი, ნოდარ ჩიხლაძე, თემურ ყიფიანი, გია ჩახნაშვილი, ავთანდილ ირემაშვილი, ზაალ ჩომახიძე, ზურაბ გაბელაია (მოქმ.) და 31 დეპარტამენტის დირექტორი, მათ შორის მოქმედია: ნბერიძე, გ.სანიკიძე, ელ.ლაგვილავა, გ.ნადირაძე, ელ.გოგიაშვილი, რ.ნანიკაშვილი, ო.ნალჩევანიძე, მ.იოსელიანი, ს.ჯანელიძე, ვ.მეჭურჭლიშვილი, ნ.სუმბაძე, მ.კუპრაძე, ა.ზარიძე, ნ.ლაშხია, დ.ქართველიშვილი. მომხმარებელთა უფლებადამცველთა შორის იყვნენ:დებრაღიძე, დ.მიქაუტიძე, მ.ძიძიკაშვილი, ვ.ფხაკაძე, ნ.გულეიშვილი, ს.ვარდიაშვილი (მოქმ.). კომისიას ემსახურება მრჩეველთა საბჭო რომელიც დაკომპლექტებულია დარგის გამოცდილი და ღვაწლმოსილი ადამიანებით.

კომისია დაკომპლექტებულია მაღალკვალიფიციური კადრებით, რომელთაც სულ უფრო მეტი სამუშაოს შესრულება უხდებათ. საკმარისია ითქვას, რომ ახლა ერთ წელიწადში მიღებულია 70, 7-ჯერ მეტი სამართლებრივი აქტი, მათ შორის, 21, 5-ჯერ მეტი დადგენილება და 90, 4-ჯერ მეტი გადანყვებილება. გამოდის, რომ ახლა კომისია 3, 5 სამუშაო დღეში იღებს იმდენ დადგენილებასა და გადანყვებილებას, რაც ეს ხდებოდა 1997 წლის მთელი პერიოდის განმავლობაში. მუშაობის განვლილ პერიოდში კომისიის მიერ დაინერგა გამოკვეთილი და სამართლიანი „თამაშის წესები“ სექტორში შემავალი ყველა სუბიექტისათვის, სტიმული მიეცა დარგში კერძო ინვესტიციების განხორციელებას, კონკურენციის განვითარებას და ადგილობრივი რესურსების ათვისებას. ერთმანეთისაგან გაიმიჯნა სახელმწიფო, სამეურნეო და მარეგულირებელი ფუნქციები, შეიქმნა ქვეყნის ეკონომიკის საერთაშორისო ორგანიზაციებში ინტეგრირების ხელსაყრელი პირობები და ა.შ.

შედეგები შეიძლება მოკლედ ასე ჩამოყალიბდეს: 1. დაწესდა გამოკვეთილი და სამართლიანი „თამაში“ წესები სექტორში შემავალი ყველა სუბიექტისათვის; 2. სტიმული მიეცა დარგში კერძო ინვესტიციების განხორციელებას, ჩატარდა უმრავლეს საწარმოთა პრივატიზაცია; 3. ერთმანეთისაგან გაიმიჯნა სახელმწიფო, სამეურნეო და მარეგულირებელი ფუნქციები. დამოუკიდებელი მარეგულირებელი ორგანოს ჩამოყალიბების შემდეგ სახელმწიფოს ჩამოსცილდა მარეგულირებლის ფუნქციები, ხოლო კომერციული ფუნქციები უშუალოდ სამეურნეო სუბიექტებს დაეკისრა. სახელმწიფო კი მის მიერ შემუშავებულ სტრატეგიასა და პოლიტიკას ახორციელებს; 4. გაცილებით უკეთესი შესაძლებლობები შეიქმნა სექტორში არსებული პრობლემების

გამოვლენისა და გადაჭრისთვის, საფუძველი ჩაეყარა დარგის თვითდაფინანსებას. ლიცენზიატებს საშუალება მიეცათ, სრულად გამოავლინონ მათ წინაშე არსებული პრობლემები და სათანადო შემთხვევაში მიაღწიონ კიდევ მათ ასახვას ტარიფში; 5. განისაზღვრა ლიცენზიატთა უფლებები და ვალდებულებები, პროდუქციის (მომსახურების) აღრიცხვის, მიწოდების, შეწყვეტის და აღდგენის წესები და პროცედურები, ბუნებრივი მონოპოლიის პირობებში მყოფი ლიცენზიატების ურთიერთობათა სავალდებულო ქცევის წესები. კარგი პირობები შეიქმნა კონკურენციის განვითარებისათვის; 6. შეიქმნა ურთიერთსაყრელი თანამშრომლობის საფუძვლები მომხმარებლებსა და გამანაწილებელ კომპანიებს შორის, ამაღლდა მომსახურების ხარისხი; 7. მნიშვნელოვანი ღონისძიებები განხორციელდა კომისიის საკანონმდებლო-ნორმატიული და მეთოდოლოგიური ბაზის სრულყოფის, აგრეთვე საზოგადოებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ურთიერთობის განმტკიცების მიზნით;ამაღლდა და სრულყოფილი გახდა ლიცენზიატთა მომსახურების საფასურის ამოღების მაჩვენებელი, რომელიც პირველ წლებში მეტად დაბალი იყო;9. ახლანდელ ეტაპზე ყველა კანონიერი ღონისძიება, ხორციელდება ტარიფების ზრდის შეჩერებისა და სტაბილიზაციისათვის. ამ მიზნით სტიმული მიეცა ადგილობრივი რესურსების ათვისებასა და რაციონალურ გამოყენებას, ენერგიაშემცველების მონოდების დივერსიფიკაციას; 10. დარგი თავისუფალია პოლიტიკური ჩარევისაგან. ასეთი ზეწოლისაგან უკეთ დაზღვეული გახდა ტარიფები, აგრეთვე აქ განხორციელებული სხვა ხასიათის რეგულირება; 11. შეიქმნა ქვეყნის ეკონომიკის საერთაშორისო ორგანიზაციებში ინტეგრირების ხელსაყრელი პირობები. კომისიის მიერ მიღებული ერთ-ერთი მთავარი პირობა გახდა ქვეყანაში საერთაშორისო სააგენტოებისა და ინვესტორების მოზიდვისათვის, საერთაშორისო ორგანიზაციებში განწევრიანებისა და მათთან თანამშრომლობისათვის, მაგ., USAID-ისა და კომისიის პარტნიორული ურთიერთობა დაიწყო კომისიის შექმნის დღიდან. სააგენტო კომისიას უწევს ტექნიკურ, მატერიალურ, ფინანსურ და საგანმანათლებლო დახმარებას; 12. კომისიამ მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ქვეყნის ენერგოუზრუნველყოფის გაუმჯობესებაში, ელექტრიფიკაციისა და გაზიფიკაციის ამაღლებაში და ბევრი სხვა.

მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდა წყალმომარაგების მაჩვენებლები. რადიკალურად ამაღლდა მომსახურების ხარისხი. ახლა, 1 მომხმარებელზე გაანგარიშებით, ელექტროენერგიის გამორთვების საშუალო ხანგრძლივობა 28, 1%-ით, ხოლო ელექტროენერგიის გამორთვის საშუალო სიხშირე 21%-ით გაუმჯობესდა.

კომისიის ჩამოყალიბებასა და განვითარებაში დიდა აშშ საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) როლი. შედეგად კომისია სარგებლობს

მაღალი ავტორიტეტით საერთაშორისო დონეზე, ხოლო მისი წარმომადგენლები წარმატებით მონაწილეობენ ენერგეტიკის რეგულირების მართვის საერთაშორისო ორგანიზაციებში. კომისია ერთ-ერთი დამფუძნებელია (2000 წელი) ენერგეტიკის რეგულირების რეგიონული ასოციაციისა (ერრა-), სადაც ამჟამად გაერთიანებულია 48 ქვეყანა. ამ ორგანიზაციის პრეზიდიუმის წევრები თავის დროზე იყვნენ ელ.ერისთავი (2000-2003წწ), გ.შონია(2015-2017წწ), მ.მელიქიძე(2018-2019წწ). ეს უკანასკნელი 2020 წლიდან „ერრას“ თავჯდომარეა, რომელიც ახალა უკვე მეორედ აირჩიეს ამ თანამდებობაზე.

2017 წელს საქართველოს პარლამენტმა მოახდინა ევროპის ენერგეტიკული თანამეგობრობის დამფუძნებელ ხელშეკრულებასთან საქართველოს მიერთების რატიფიცირება, რომლის შედეგადაც საქართველო გახდა ენერგეტიკული თანამეგობრობის წევრი სახელმწიფო. ამ თანამეგობრობის მარეგულირებელი საბჭოს პრეზიდენტი იყო 2017-2019წწ-ში გ.ფანგანი. კომისიაში 2020 წელს წარმატებით დაინერგა საერთაშორისო სტანდარტი ISO: AID-ხარისხის მენეჯმენტი სისტემა.

კომისიასთან არსებობს მომხმარებელთა უფლებების დაცვის დამოუკიდებელი სამსახური, აგრეთვე ელ.ერისთავის სახელობის სასწავლო ცენტრი.

ერთობ რთული და უპრეცედენტოდ შრომატეზადი აღმოჩნდა კომისიისათვის ბოლო წლები. „ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების შესახებ“ საქართველოს კანონის საფუძველზე, რომელიც პარლამენტმა 2019 წლის ბოლოს მიიღო, ძირფესვიანად შეიცვალა ენერგეტიკული ბაზრის იდეა. დღის წესრიგში დადგა მათი ლიბერალიზაციის საკითხი. აუცილებელი შეიქმნა ენერგეტიკულ ბაზრებში მონაწილე სუბიექტებისა და ლიცენზიანტების მუდმივი მონიტორინგი. ახლა მხოლოდ ელექტროენერგეტიკაში 100-ზე მეტი ელექტროენერგიის მწარმოებელია.

ბუნებრივი გაზის ბაზარზე კი ოპერირებს 23 ლიცენზიატი, ქვეყანაში გაზიფიცირებულია 1500-ზე მეტი დასახლებული პუნქტი.

საქართველოს ელექტრო-ენერგეტიკულ სექტორში 2022 წლის მდგომარეობით, ფუნქციონირებს 26 ლიცენზიატი, მათ შორის წარმოების-21, განაწილების-2, გადაცემის-1 და ბაზრის ოპერირების-2.დარგში არალიცენზირებად წარმოებას წარმოადგენს ელექტროენერგიის წარმოება მცირე ელექტროსადგურებში, მინოდება, ვაჭრობა(მათ შორის იმპორტი და ექსპორტი), ორმხრივი ხელშეკრულებების პლატფორმის ადმინისტრირება და დახურული გამანაწილებელი სისტემის ოპერირება. ყალიბდება კონკურენტული ბაზარი.დამტკიცებულია ელექტროენერგიის „დღით ადრე“ და დღიური ბაზრების წესები, საბალანსო და დამხმარე ბაზრის წესები.პრიორიტეტებია განახლებადი ენერგიის გამოყენებაში.2016 წლიდან მოქმედებაშია ნახალისება მიკროსიმძლავრის ელექტროსადგურების გამოყენებაში, რომლის თანახმად დაწერგილია ე.წ. „ნეტოალრიცხვის“ რეგულაცია.

ბუნებრივი გაზის სექტორში მოქმედი ორმხრივი ხელშეკრულებების ბაზრები მიჩნეულია როგორც კონკურენტული მოდელი, არის ეფექტიანი და ლიკვიდური, ხელს უწყობს გაზით ვაჭრობის თანამედროვე მოდელების დაწერგვას და საფუძველია ჩვენი ქვეყნის ევროატლანტიკურ ალიანსში ინტეგრაციის.

სემეკ-ს წინ ბევრი სამუშაო აქვს საქართველოში დარგის რეგულირების ინსტიტუციური შესაძლებლობის გაძლიერებისათვის „ენერგეტიკისა და წყალმომარაგების შესახებ“ საქართველოს კანონის და საერთაშორისო გამოცდილების შესაბამისად, ახალი ტექნოლოგიებით კომპლექსური ენერგეტიკული სისტემის მართვის ეფექტიანობის ზრდისათვის და სხვა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- 1.დ.ჩომახიძე-ენერგეტიკის მდგრადი განვითარების პრინციპები (თბილისი 2012წ)
- 2.გ.თავაძე, ირ.ქავთარაძე და სხვ. ენერგეტიკის რეგულირების თორია და პრაქტიკა (თბილისი 2006)
- 3.გ.თავაძე, დ.ჩომახიძე-ბუნებრივი მონოპოლიები და მათი რეგულირება (თბილისი 2005წ)
- 4.სემეკის წლიური ანგარიშები, 1998-2021წ.
- 5.რ.გერაძე, ელ.ლაგვილავა-სემეკი 25 საიუბილეო გამოცემა. (თბილისი 2022წ).